

Uprzedzenia i różnice kulturowe wobec rodzin imigranckich a działania służby ochrony praw dziecka w Norwegii – przegląd prawny i systemowy

Maja Bednarowicz

Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego

Celem artykułu jest interdyscyplinarne przedstawienie wyzwań związanych z uczestnictwem dzieci przynależących do mniejszości narodowych w pieczy zastępczej. Przeprowadzona analiza pozwoliła przybliżyć prawne aspekty związane z tematyką dyskryminacji, tożsamości kulturowej i narodowej oraz funkcjonowania pieczy zastępczej w systemie norweskim wobec mniejszości narodowych i etnicznych. Największą mniejszością narodową w Norwegii są Polacy, więc poruszane zagadnienia w dużej mierze dotyczą także Polonii żyjącej w Skandynawii. Artykuł stanowi zbiór raportów eksperckich, piśmiennictwa, uwag i rekomendacji Komitetu Praw Dziecka, a także doświadczeń przedstawicieli mniejszości narodowych mieszkających w krajach skandynawskich.

SŁOWA KLUCZOWE:

SŁUŻBY OCHRONY PRAW DZIECKA, NORWEGIA, PIECZA ZASTĘPCZA, BARNEVERNET, MNIEJSZOŚCI NARODOWE, UPREDZENIA, DYSKRYMINACJA, PRAWA DZIECKA, OCHRONA DZIECKA, DOBRO DZIECKA, KONWENCJA O PRAWACH DZIECKA

W dziedzinie ochrony praw dziecka, w szczególności w obszarze pieczy zastępczej, toczy się nieustanna walka dwóch zasad – najlepiej pojętego interesu dziecka i prawa do życia rodzinnego. Kompetentny organ wydający nakaz umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej musi znaleźć równowagę między różnymi prawami Konwencji o prawach dziecka. W tym z prawem dziecka

do niebycia oddzielnym od swoich rodziców wbrew ich woli, które w niektórych wypadkach może być sprzeczne z prawem dziecka do ochrony przed wszelkimi formami przemocy fizycznej i psychicznej, krzywdy, zaniedbania, złego traktowania lub wyzysku.

Z przeprowadzonej na potrzeby tego artykułu analizy wynika, że podczas procesu decyzyjnego o umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej są stosowane różne standardy wobec dzieci należących do mniejszości narodowych. Powinniśmy więc lepiej przyjrzeć się, w jaki sposób postawy i uprzedzenia dotyczące pochodzenia dzieci wpływają na decyzje dotyczące umieszczenia ich w pieczy zastępczej. Co istotne, wsparcie dla dzieci w pieczy zastępczej wymaga szczególnej wrażliwości, kompetencji i zrozumienia pochodzenia kulturowego, językowego, religijnego oraz społecznego dziecka. Mając na uwadze rosnącą liczbę imigrantów mieszkających w krajach skandynawskich, dynamikę społeczną i ewoluującą definicję rodziny jako jednostki społecznej, służby socjalne oraz system pieczy zastępczej stają przed nowymi wyzwaniami (Wenke, 2015).

Norwegia ma zdecentralizowany system socjalny, w którym gminy dysponują wysokim poziomem samorządności, a decyzje dotyczące opieki nad dziećmi podejmują organy lokalne (Wenke, 2015). Analiza tych systemów wykazała wiele wyzwań, jakie niesie za sobą decentralizacja, takich jak niejednorodne gromadzenie danych i utrudniona statystyczna ocena wdrażania Konwencji o prawach dziecka (Wenke, 2015). Może to również niekorzystnie wpływać na dostępność oraz jakość świadczonych pomocy i wsparcia (Wenke, 2015). Z drugiej jednak strony, taki system pozwala samorządom lepiej sprostać wymaganiom dotyczącym lokalnych społeczności, które różnią się od siebie pod względem kulturowym i demograficznym. Każda z gmin zmagają się z innymi wyzwaniami, ale dzięki większej wiedzy na temat swojej społeczności, jest bardziej kompetentna w ich rozwiązywaniu.

Z badań przeprowadzonych przez Komisję Europejską wynika, że w przypadku dzieci imigrantów prawdopodobieństwo umieszczenia w placówkach opiekuńczych jest większe (Lerch i in., 2020). Komitet Praw Dziecka wyraził także zaniepokojenie dużą liczbą dzieci romskich objętych europejską pieczą zastępczą. Podkreślono, że nieproporcjonalna liczba dzieci należących do mniejszości etnicznych w pieczy zastępczej sugeruje dyskryminację w postawach zawodowych lub dostępie do społecznego wsparcia rodzin (Hodgkin, Newell, UNICEF, 2007).

Niektóre kraje zdają sobie sprawę z tego problemu i starają się wdrażać środki, które mają zapobiegać dyskryminacji. Jednym z nich jest Dania, która w zakresie poprawy polityki w sektorze ochrony praw dziecka zamierza rekrutować większą liczbę rodzin zastępczych wśród mniejszości narodowych i zapewnić szkolenia dla

funkcjonujących już miejskich rodzin zastępczych z wrażliwości kulturowej (Hodgkin i in., 2007). Dobrą praktykę można zaobserwować także w Belgii, gdzie rodziny są zaangażowane w podejmowane decyzje poprzez konsultacje Eigen Kracht Conferenties. Takie rozwiązania pomagają biologicznej rodzinie dziecka mieć przynajmniej częściową kontrolę nad interwencją i budują dialog oraz relacje między rodzicami biologicznymi i zastępczymi (Hodgkin i in., 2007). Pomaga to także w sposób dobrowolny ustalić cele i wspólny plan rozwiązywania sporów w sprawach dotyczących dobra dziecka.

MIĘDZYNARODOWE PRAWO DZIECKA

Wszystkim dzieciom przysługują prawa człowieka i podstawowe wolności. Podobnie jak inne grupy szczególnie narażone na dyskryminację, dzieci są jednak dodatkowo chronione przez traktaty i konwencje międzynarodowe. Takie akty prawne nakładają na Państwa-Strony pozytywne zobowiązania zapewnienia skutecznej ochrony praw i wolności dzieci oraz zagwarantowania, że naruszenia tych praw będą uznawane za szczególnie poważne.

Jednym z najważniejszych traktatów dotyczącym ochrony praw dziecka jest Konwencja o prawach dziecka (Dz.U. z dnia 23 grudnia 1991 r.; dalej: Konwencja). Uznaje ona prawa obywatelskie, polityczne, ekonomiczne, społeczne i kulturalne dzieci. Co rzadko spotykane przy aktach tego typu, została ona ratyfikowana przez wszystkie państwa świata z wyjątkiem Stanów Zjednoczonych, co świadczy o niemal uniwersalnym uznaniu specjalnych potrzeb dzieci przez rządy na całym świecie.

W celu zapewnienia właściwego egzekwowania i oceny implementacji postanowień Konwencji ustanowiono Komitet Praw Dziecka (dalej: Komitet). Składa się on z 18 ekspertów o wysokiej pozycji moralnej i uznanych kompetencjach wybranych przez Państwa-Strony (art. 43 ust. 2 Konwencji).

Formalne dokumenty wydawane przez Komitet zaliczane są do tzw. *soft law*, czyli nie są wiążące dla Państw-Stron. Stanowią natomiast bardzo ważną bazę wiedzy o sytuacji dzieci w danym kraju i listę naglących problemów, na jakie Państwa-Strony powinny zwrócić szczególną uwagę. Komitet cieszy się autorytetem na arenie międzynarodowej, a jego uwagi i zalecenia są dokładnie analizowane oraz wdrażane.

Artykuły 2-4 określają podstawowe zobowiązania Państw-Stron do respektowania i zagwarantowania praw zawartych w Konwencji. Artykuł 2 zawiera zasadę niedyskryminacji, która nakłada na Państwa-Strony pozytywny obowiązek ochrony grup szczególnego ryzyka przed wszelkimi formami dyskryminacji. Inne postanowienia Konwencji wymieniają konkretne grupy dzieci najbardziej narażonych

na dyskryminację – m.in. dzieci imigrantów lub nielegalnych imigrantów, dzieci pracowników migrujących i sezonowych i dzieci uchodźców. Konwencja wprost wymienia te grupy dzieci w celu zwrócenie szczególnej uwagi Państw-Stron na promowanie wobec nich równego traktowania (Hodgkin i in., 2007).

Artykuł 3 ust. 1 ustanawia jedną z najważniejszych zasad, która jest zarazem najtrudniejsza do wdrożenia w sprawach opiekuńczych. We wszystkich działaniach dotyczących dzieci należy przede wszystkim brać pod uwagę ich najlepiej pojęty interes. Zasada ta powinna być szczegółowo badana w kwestiach związanych z rozłąką z rodzicami, obowiązkami rodzicielskimi, pozbawieniem środowiska rodzinnego i adopcją. Dzieci nie powinny być oddzielane od rodziców „z wyłączeniem przypadków, gdy kompetentne władze, podlegające nadzorowi sądowemu, zdecydują zgodnie z obowiązującym prawem oraz stosowanym postępowaniem, że takie oddzielenie jest konieczne ze względu na najlepiej pojęte interesy dziecka” (art. 9 ust. 2 Konwencji), a Państwa-Strony muszą respektować prawo dziecka do utrzymywania regularnych stosunków osobistych i bezpośredniego kontaktu z obojgiem rodziców „z wyjątkiem przypadków, gdy jest to sprzeczne z najlepiej pojętym interesem dziecka” (art. 9 ust. 3 Konwencji).

Dzieci, które są trwale lub tymczasowo pozbawione środowiska rodzinnego lub w których najlepszym interesie jest, aby nie pozostawały w takim środowisku, są objęte szczególną ochroną na mocy art. 20 Konwencji. Ciągłość wychowania w rozumieniu tego artykułu oznacza, że dzieci mają prawo do utrzymywania stałego kontaktu, gdy jest to w zgodzie z ich dobrem, z rodzicami, rodziną i szerszą społecznością, do której należą. Wymaga to również znalezienia rodziny zastępczej lub adopcyjnej, która podziela wartości kulturowe i posługuje się językiem ojczystym dziecka. W przypadku, gdy dziecko jest umieszczone w opiece instytucjonalnej, należy się upewnić, że opiekunowie są w stanie sprostać prawom gwarantowanym na mocy Konwencji. Władze powinny dołożyć wszelkich starań, aby promować naukę języka ojczystego dziecka, nawet jeśli przebywa ono z osobami posługującymi się innym językiem (Hodgkin i in., 2007).

Europejski Trybunał Praw Człowieka (ETPC) rozpatruje skargi indywidualne dotyczące naruszenia Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (Dz.U. 1993 Nr 61 poz. 284) przez Państwa-Strony. Został on ustanowiony na podstawie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Chociaż akt ten nie odnosi się wyłącznie do kwestii praw dziecka, to zawiera jednak zapisy istotne dla zrozumienia omawianej tematyki. Większość skarg do ETPC w zakresie pieczy zastępczej dotyczy naruszenia art. 8 dotyczącego poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, który stanowi:

1. Każdy ma prawo do poszanowania swojego życia prywatnego i rodzinnego, swojego domu i swojej korespondencji.
2. Niedopuszczalna jest ingerencja władzy publicznej w korzystanie z tego prawa z wyjątkiem przypadków przewidzianych przez ustawę i koniecznych w demokratycznym społeczeństwie z uwagi na bezpieczeństwo państwowe, bezpieczeństwo publiczne lub dobrobyt gospodarczy kraju, ochronę porządku i zapobieganie przestępstwom, ochronę zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności osób.
(Dz.U. 1993 Nr 61 poz. 284)

W sprawie Chapman przeciwko Zjednoczonemu Królestwu interpretacja tego przepisu została rozszerzona o prawo mniejszości narodowych do tradycyjnego stylu życia (Wyrok ETPC z dnia 18 stycznia 2001 r., skarga nr 27238/95). Artykuł 14 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka zakazuje dyskryminacji ze względu na płeć, rasę, kolor skóry, język, religię, przekonania polityczne i inne, pochodzenie narodowe lub społeczne, przynależność do mniejszości narodowej, majątek, urodzenie bądź z jakichkolwiek innych przyczyn.

SYSTEM NORWESKI

Kompetentne organy

W Norwegii instytucją wiodącą w zakresie opieki społecznej, poradnictwa rodzinnego, adopcji i opieki zastępczej oraz interpretacji prawa jest Dyrekcja ds. Dzieci, Młodzieży i Rodziny (*Bufdir*) utworzona przy Ministerstwie Dzieci, Równouprawnienia i Integracji Społecznej (Wenke, 2015). *Bufdir* zleca badania oraz dba o to, aby stosowane praktyki były zgodne z aktualną wiedzą i najnowszymi odkryciami akademickimi. Odpowiada także za współpracę międzynarodową. Urząd ds. Dzieci, Młodzieży i Rodziny (*Bufetat*) pomaga w umieszczaniu dzieci w pieczy zastępczej, rekrutuje rodziny zastępcze i zapewnia im poradnictwo i szkolenia. W 19 norweskich okręgach funkcjonuje 12 okręgowych rad opieki społecznej (*fylkesnemd*). Są to bezstronne i niezależne trybunały orzekające w sprawach dotyczących ochrony praw dzieci i wydające nakazy opieki. Składają się one z prawnika posiadającego kwalifikacje sądowe, eksperta (zazwyczaj psychologa) i osoby bezstronnej (Borzova, 2015). W każdej gminie znajduje się Miejski Urząd Opieki nad Dziećmi (*Barnevernet*), który wykonuje codzienne zadania zgodnie z ustawą o opiece nad dziećmi. Prowadzi indywidualne dochodzenia, pomaga rodzinom w codziennych obowiązkach domowych, monitoruje pieczę zastępczą i zatwierdza rodziny zastępcze (Bufdir, 2019).

Prawo krajowe

Konwencja o prawach dziecka została implementowana do norweskiego prawa krajowego poprzez Ustawę o Prawach Człowieka z 21 maja 1999 r., na mocy której Konwencja jest bezpośrednio stosowana w sądach krajowych i ma pierwszeństwo przed prawem krajowym (CRIN, 2011). Norweskie ustawodawstwo dotyczące praw dzieci opiera się na zasadzie najlepiej pojętego interesu dziecka (§ 104 Konstytucji Norwegii; Falch-Eriksen, Skivenes, 2019). Ponadto – co zasługuje na szczególną pochwałę – w Norwegii są zakazane wszelkie formy przemocy wobec dzieci, w tym kary cielesne (Borzova, 2015).

Norweska ustawa o opiece nad dziećmi (Child Welfare Act z 17 czerwca 1992 r.), która jest głównym aktem prawnym dotyczącym ochrony dzieci, opiera się na zasadach biologicznej oraz najmniej inwazyjnej formy interwencji. Pierwsza z nich kładzie nacisk na więzi rodzinne i nakłada na państwo pozytywny obowiązek umożliwienia dzieciom, z poszanowaniem ich zdrowia i bezpieczeństwa, dorastania w rodzinie. Druga stanowi, że umieszczenie dziecka poza domem musi być stosowane jako środek ostateczny i gdy pomoc domowa okazała się nieskuteczna (Bufdir, 2019).

Wsparcie rodzin na wczesnym etapie

W 2015 r. 42% wszystkich spraw podjętych przez *Barnevernet* doprowadziło do rozpoczęcia działań mających na celu pomoc rodzinom i dzieciom w domu (Borzova, 2015). Środki te mogą obejmować wsparcie finansowe, ogólne poradnictwo w zakresie umiejętności rodzicielskich czy zapewnienie dziecku miejsca w przedszkolu. Samotne matki mogą również wyrazić zgodę na tymczasowe zamieszkanie z małymi dziećmi w centrach rodzinnych. Według raportu 80% środków pomocowych ma charakter dobrowolny. W 2016 r. wprowadzono nowelizację umożliwiającą nakładanie na rodziny środków pomocowych bez zgody rodziców. Taką decyzję może jednak podjąć tylko lokalna Rada Opieki Społecznej (*fylkesnemd*). Rodzice mogą również wyrazić zgodę na umieszczenie dziecka w placówce opiekuńczej poza miejscem zamieszkania (Borzova, 2015).

Podczas rozmów z rodzicami imigranckimi zauważono rozbieżność w postrzeganiu tego rodzaju wsparcia [komunikacja osobista, 11 czerwca 2020 r.]. O podobnej obserwacji pisze Czarnecki (2020) w swoim reportażu, który zostanie omówiony w dalszej części artykułu. Rodzice skandynawscy, gdy napotykają problemy wychowawcze, często radzą sobie nawzajem, aby zwracać się do odpowiednich służb o pomoc. Nie jest to powód do wstydu czy niepokoju. Każda rodzina przechodzi

trudniejsze okresy, a pracownicy społeczni mogą zaoferować szeroką pomoc i stosować działania prewencyjne, nieprowadzące do eskalacji problemu. Zupełnie inne jest postrzeganie takiej pomocy przez rodziców imigranckich. Po pierwsze reputacja tych służb nakreślona w dużej mierze przez media powoduje, że mniejszości narodowe obawiają się dyskryminacji ze strony pracowników opieki społecznej i są przekonani, że interwencja doprowadzi do zabrania im dzieci. Po drugie wielu rodziców nie jest świadomych, że mogą się o tego rodzaju pomoc zwrócić. W dużej części wynika to prawdopodobnie z tego, że mniejszości te pochodzą z krajów, w których system pomocy społecznej i socjalnej nie jest na tak wysokim poziomie jak w Skandynawii, a poziom zaufania do władz jest zdecydowanie niższy.

Pieczna zastępcza

Gdy sytuacja lub zarzuty są na tyle poważne, że mniej inwazyjne metody wsparcia rodziny nie mają zastosowania, kompetentne służby mogą umieścić dziecko w pieczy zastępczej. Sprawy dotyczące opieki nad dziećmi rozpoczynają się od tzw. zawiadomienia o problemach do *Barnevernet*. Taka notatka może pochodzić od osoby prywatnej lub władz publicznych (np. nauczyciela, personelu medycznego lub policjanta). Sprawa może być również zainicjowana przez samą rodzinę, ale rzadko się to zdarza. Służby ds. opieki nad dziećmi muszą w ciągu tygodnia przeanalizować każdą notatkę i zdecydować, czy konieczne jest przeprowadzenie dochodzenia (Borzova, 2015). Jeżeli istnieje uzasadnione przypuszczenie, że występują okoliczności, które stanowią podstawę do wystosowania nakazu opieki na mocy sekcji 4-3 Ustawy o prawach dziecka, *Barnevernet* rozpoczyna dochodzenie. W praktyce tylko 18% notatek jest odrzucanych bez przeprowadzania dochodzenia (Borzova, 2015). Kiedy rozpocznie się dochodzenie, osoba zawiadamiająca i rodzice mogą zostać poproszeni o złożenie dodatkowych wyjaśnień. Pracownicy *Barnevernet* zapraszają rodziców na spotkanie w swoim biurze lub informują ich z wyprzedzeniem o wizycie domowej. *Barnevernet* w ciągu 3 miesięcy (6 – w szczególnych przypadkach) decyduje, czy sprawa powinna zostać umorzona czy należy wdrożyć odpowiednie środki (Borzova, 2015). Jeśli *Barnevernet* zdecyduje, że dziecko powinno zostać umieszczone w pieczy zastępczej, musi złożyć odpowiedni wniosek o wydanie nakazu opieki. Może on być wydany, jeżeli:

istnieją poważne braki w codziennej opiece nad dzieckiem lub poważne braki w zakresie kontaktów osobistych i bezpieczeństwa potrzebnych dziecku w danym wieku i na odpowiednim etapie rozwoju; rodzice nie zapewniają dziecku choremu, z niepełnosprawnościami lub wymagającego szczególnej pomocy wymaganego leczenia;

dziecko jest maltretowane lub poddawane innym poważnym nadużyciom w domu; istnieje duże prawdopodobieństwo, że zdrowie lub rozwój dziecka mogą być poważnie zagrożone (Borzova, 2015).

Od decyzji dotyczącej wydania nakazu opieki można się odwołać do sądu okręgowego. W bardzo nielicznych przypadkach apelacja może zostać rozpatrzona przez sąd apelacyjny przy sądzie najwyższym. Rodzice mogą ubiegać się o ponowne rozpatrzenie decyzji raz w roku. Po złożeniu wniosku o wydanie nakazu opieki rodzicom oferuje się bezpłatną pomoc prawną (Borzova, 2015). Zgodnie z informacjami uzyskanymi przez sprawozdawcę Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy 90% nakazów opieki jest zaskarżanych do sądu okręgowego i 90% z nich jest utrzymywanych w mocy. Ponadto 34% dzieci wróciło do rodzin w wyniku przystępującego wniosku o ponowne rozpatrzenie decyzji (Borzova, 2015).

Jeśli istnieje ryzyko, że dziecku może stać się krzywda, gdy pozostanie w domu, dyrektor lokalnego *Barnevernet* lub organ ścigania może wydać nakaz opieki w nagłych wypadkach bez zgody rodziców i tylko za zgodą doradcy z właściwej Rady Opieki Społecznej w ciągu 48 godz. Rodzice mogą odwołać się od decyzji o zatwierdzeniu nakazu opieki w nagłych wypadkach. W takim przypadku właściwa Rada Opieki Społecznej (*fylkesnemd*) po przeprowadzeniu rozprawy w ciągu tygodnia podejmuje decyzję o odwołaniu nałożonego środka. Rodzice mogą także wnioskować o kontrolę sądową (Borzova, 2015).

Dziecko objęte nakazem opieki, które nie ukończyło 12 lat, z dużym prawdopodobieństwem zostanie umieszczone w rodzinie zastępczej (dziewięcioro na 10 dzieci objętych opieką; Borzova, 2015). Jednym z większych osiągnięć systemów pieczy zastępczej w krajach skandynawskich jest to, że system ten w przeważającej mierze oparty jest na pieczy rodzinnej, a nie zinstytucjonalizowanej. W 2020 r. aż 91% interwencji służb społecznych w Norwegii dotyczyło umieszczenia dzieci w rodzinach zastępczych (SSB, 2021a). Dla porównania w Polsce odsetek ten wynosi 77% (Główny Urząd Statystyczny, 2020). Rodzice zastępczy powinni mieć szczególne zdolności, czas i energię, aby zapewnić dzieciom bezpieczny dom; stabilną sytuację życiową, dobre zdrowie i umiejętności współpracy; warunki życia i sieć społeczną zapewniającą dziecku przestrzeń do samorealizacji; oraz posiadać nieskazitelną kartotekę (Likestillingsdepartementet, 2019). Sekcja 4-15 norweskiej Ustawy o opiece nad dziećmi stanowi, że: „miejsce zamieszkania wybiera się na podstawie charakterystycznych cech dziecka oraz potrzeby opieki i szkolenia w stabilnym środowisku. Należy również odpowiednio uwzględnić potrzebę zapewnienia ciągłości w wychowaniu dziecka oraz jego pochodzenie etniczne, religijne, kulturowe i językowe”.

Statystyki

Norwegia w krajowych danych statystycznych dotyczących opieki zastępczej wyodrębnia pochodzenie imigranckie dziecka. Dane te nie są jednak w pełni wyczerpujące i spójne, co uniemożliwia wyciągnięcie jednoznacznych wniosków na temat dyskryminacji mniejszości narodowych. Przedstawione w dalszej części dane mogą stanowić jedynie punkt wyjścia do dalszej analizy.

Liczba zawiadomień, które rozpoczynają każde dochodzenie, wzrastała co roku – z 38 000 w roku 2008 do ponad 58 000 w roku 2016 (Borzova, 2015), a pozostała w miarę stabilna w latach 2017–2019 (SSB, 2021). Według innego źródła liczba dzieci objętych nakazem opieki wzrosła o 52% w latach 2008–2012 i spadła o 10% w latach 2012–2015 (Borzova, 2015).

Norweski urząd statystyczny przeprowadził badania dotyczące opieki zastępczej, w których wyróżniono trzy grupy nieletnich: bez pochodzenia imigranckiego, imigrantów i urodzonych w Norwegii z rodziców cudzoziemców (Statistics Norway, 2015). Według raportu 76% dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej miało pochodzenie norweskie. W porównaniu z ogólną populacją dzieci imigranckich były one umieszczane w pieczy zastępczej 2,7 razy częściej niż dzieci norweskie (Statistics Norway, 2015). W 2015 r. 25% dzieci podlegających nakazom opieki miało matkę imigrantkę (Borzova, 2015).

Niektóre badania pokazują, że nadreprezentacja dzieci migrantów dotyczy środków stosowanych w domach, a nie dzieci objętych pieczą zastępczą. W rzeczywistości zgodnie z danymi dostarczonymi przez *Statistics Norway* w 2019 r. nakazy opieki były stosowane najczęściej wobec dzieci norweskich, a następnie dzieci urodzonych w Norwegii z rodziców imigrantów i dzieci imigrantów (odpowiednio, 19%, 15,3% i 10,9%; SSB, 2021).

Chociaż środki pomocowe stosowane w domu, takie jak terapia rodzinna, warsztaty rodzicielskie, wizyty domowe, pomoc finansowa i mieszkaniowa czy grupy wsparcia, są w zasadzie dobrowolne, to oczywiste jest, że niektóre z nich są bardziej inwazyjne oraz mogą być szczególnie uciążliwe dla rodzin imigranckich, które odczuwają skutki potencjalnej dyskryminacji, bariery językowej i uprzedzeń (Falch-Eriksen, Skivenes, 2019). Ponadto można przypuszczać, że rodzice norwescy są skłonniejsi wyrazić na nie zgodę w porównaniu z rodzicami imigranckimi, którzy mają mniejsze zaufanie do służb socjalnych.

Rodziny zastępcze

Bufdir twierdzi, że rodzice zastępczy mogą być rekrutowani ze wszystkich narodowości, ale praktycy podkreślają, że najczęściej mają oni pochodzenie norweskie. Kryteria wyboru rodziców zastępczych były krytykowane za faworyzowanie rodzin nuklearnych z klasy średniej (Storø, 2011).

Dzieci odebrane rodzicom należącym do mniejszości narodowych tracą więzi kulturowe, religijne i językowe ze swoimi krewnymi. Często – zwłaszcza gdy dzieci zostały zabrane bardzo wcześnie – zdarza się, że nie chcą się uczyć języka ojczystego poza zajęciami szkolnymi. Jest to zrozumiałe z punktu widzenia dzieci, które mogą unikać dodatkowych obowiązków szkolnych. W przyszłości jednak może im to uniemożliwić kontakt z biologicznymi krewnymi. Zgodnie z wytycznymi norweskiego Ministerstwa Dzieci, Równości i Integracji Społecznej, w przypadku rodzin imigrantów *Barnevernet* ma obowiązek ustalić, czy rodzina będzie w stanie wychowywać dziecko w środowisku odpowiednim dla jego pochodzenia etnicznego, kulturowego i religijnego oraz w języku ojczystym (Storø, 2011).

Służby w Norwegii zdają sobie jednak sprawę z konieczności doboru rodzin zastępczych, które zapewnią dziecku ciągłość kulturowego, religijnego i językowego pochodzenia. Minister ds. dzieci i rodzin Kjell Ingolf Ropstad zwrócił uwagę, że dla dzieci umieszczonych w opiece zastępczej służby są zobowiązane do poszukiwania rodzin zastępczych w ramach dalszej rodziny lub przynajmniej do dążenia do znalezienia rodzin zastępczych, które odzwierciedlają kulturę, religię i język dziecka. Osiągnięcie tych celów nie zawsze jest jednak możliwe ze względu na trudności w znalezieniu rodzin zastępczych wśród mniejszości narodowych. Minister zapewnił, że władze będą ciężko pracować, aby zatrudnić więcej rodzin zastępczych o zróżnicowanym pochodzeniu kulturowym i szukać potencjalnych partnerów w społeczeństwie obywatelskim (Likestillingsdepartementet, 2019).

Media i międzynarodowa krytyka

Postępowanie służb socjalnych w Norwegii przyciąga uwagę mediów i budzi wiele skrajnych emocji. W międzynarodowej prasie pojawiły się liczne artykuły na temat imigrantów, którym odebrano dzieci, oraz wywiady z członkami tych rodzin. Artykuł BBC wskazuje, że różnice kulturowe są źle rozumiane przez *Barnevernet* i że te nieporozumienia stanowią wstępne podstawy rozpoczęcia dochodzenia.

Yngve uważa, że *Barnevernet* po raz pierwszy zaniepokoił się o swoją wnuczkę, ponieważ początkowo opiekowała się nią jej chińska babcia, aby umożliwić młodej matce odpoczynek. To powszechna praktyka w Chinach, ale nie w Norwegii, Yngve uważa, że to wzbudziło podejrzenia władz. (Whewell, 2016)

Inny artykuł prasowy ukazuje historię trojga dzieci, obywateli USA, które zostały odebrane z powodu tego, że jedno z nich powiedziało nauczycielowi w szkole, że boi się rodziców, ponieważ skłamało na temat swojego obiadu. W artykule podkreślono, że cudzoziemcy są szczególnie narażeni na interwencje władz. Hinduscy rodzice zostali poddani kontroli, gdy nauczyciel zwrócił uwagę, że ich syn nie nawiązuje kontaktu wzrokowego. Wśród zarzutów postawionym hinduskim rodzicom znalazło się m.in. karmienie dzieci rękami i spanie z nimi w jednym łóżku, co jest typowym zachowaniem w Indiach (TRT World, 2019). Chociaż należy pamiętać, że takie artykuły prasowe ukazują perspektywę tylko jednej strony oraz mogą być tendencyjne i jednostronne, to są one jedynym źródłem informacji na temat poszczególnych przypadków, ponieważ wszystkie dokumenty są poufne i *Barnevernet* nie może się do nich odnosić publicznie, aby chronić prywatność i dobro dzieci.

Maciej Czarnecki – polski dziennikarz, prawnik i korespondent zagraniczny – napisał reportaż pt. *Dzieci Norwegii. O państwie (nad)opiekuńczym* (Czarnecki, 2020). Jest to zbiór historii polskich rodzin, które wyemigrowały do Norwegii i z różnych powodów zetknęły się z *Barnevernet*. Autor zebrał historie rodziców, którzy krytykowali norweskie służby socjalne, ale przytoczył też zdanie tych, którzy byli zadowoleni ze współpracy z nimi. Na uznanie zasługuje bezstronność i obiektywizm autora. Reportaż zawiera zarówno osobiste historie, jak i głosy pracowników socjalnych, profesjonalistów pracujących w sektorze publicznym oraz międzynarodowych ekspertów. Historie te były poruszające również ze względu na lekceważenie dowodów przez służby socjalne lub brak działań. Najcięższe przypadki dotyczyły rodzin mieszanых, w których jedno z rodziców było Polakiem, a drugie – Norwegiem (Czarnecki, 2020). Historie opisane w reportażu pokazują, jak ważna jest międzynarodowa współpraca władz krajowych.

W książce znajduje się komentarz prof. Niny Witoszek – urodzonej w Polsce znanej historyczki kultury specjalizującej się w kulturze norweskiej. Krytycznie wypowiada się ona o obu stronach konfliktu. W 2012 r. opublikowała kontrowersyjny i wpływowy artykuł pt. *Tyrania dobroci* w norweskiej gazecie *Aftenposten*, w którym ostro skrytykowała działania *Barnevernet* w sprawie odebrania bliźniąt polskiej rodzinie (Bunda, 2019). W książce Czarneckiego Witoszek z jednej strony podkreśla, że norweski system potrzebuje reform i bardziej wykwalifikowanych pracowników,

a z drugiej – zwraca uwagę, że polscy rodzice, gdy napotykają na problemy z opieką społeczną, zachowują się bardzo emocjonalnie, irracjonalnie, nie przystają do norweskich standardów i brakuje im pokory. W rezultacie przegrywają swoją walkę z systemem, ponieważ nie potrafią się do niego dostosować (Czarnecki, 2020).

Czarnecki opisuje również wpływ raportu Raundalena na praktyki stosowane przez pracowników *Barnevernet*. W 2012 r. eksperci Willy-Tore Morch i Magne Raundalen opublikowali raport, w którym stwierdzili, że zasada korzystnego rozwoju dziecka powinna być nadrzędna w stosunku do zasady biologicznej. Podsumowując, jeśli rozwój dziecka w rodzinie biologicznej jest zagrożony, to dziecko powinno być odebrane (Czarnecki, 2020). Czarnecki przeprowadził wywiad z jednym z autorów raportu psychologiem rozwojowym Willy-Tore Morchem. Pytany o metody oceny tego, co stanowi o tym, czy dziecko ma możliwość korzystnego rozwoju, Morch wymienił narzędzia psychologiczne, które mają na celu ocenę relacji dziecko-rodzic (Czarnecki, 2020). Jedną z nich jest procedura obcej sytuacji, opracowana w latach 70. przez Ainsworth, jedną z autorek teorii przywiązania (Ainsworth, 1971). Teoria ta stała się bardzo wpływowym i szeroko stosowanym narzędziem na całym świecie, zwłaszcza w państwach zachodnich. Środowisko psychologów międzykulturowych krytykuje jej nadużywanie (Keller, 2018). Psycholożka prof. Heidi Keller przytacza przypadek romskiej rodziny Bodnairu, aby wykazać, że norweskie służby – jak również wiele innych zachodnich agencji państwowych zajmujących się ochroną dzieci – uzasadniają decyzje o odebraniu dzieci z ich rodzin, ponieważ praktyki rodzicielskie opiekunów odbiegają od oczekiwań pracowników opieki społecznej. Dzieci z rodzin migrujących do świata zachodniego są pod tym względem szczególnie narażone (Keller, 2018). Autorka podkreśla potrzebę uwzględnienia społeczno-kulturowego pochodzenia dziecka przy stosowaniu teorii przywiązania. Twierdzi, że gdy parametry kontekstowe nie są wystarczająco uwzględnione, interwencje oparte na przywiązaniu są nieetyczne i nienaukowe (Keller, 2018). Co więcej, biorąc pod uwagę główną rolę, jaką odgrywa teoria przywiązania, wysoce wątpliwe wydaje się wykorzystywanie jej przez niekiedy niewykwalifikowanych urzędników przy podejmowaniu tak ważnych i intruzywnych decyzji, jak odseparowanie dziecka od jego biologicznej rodziny (od pracowników *Barnevernet* wymaga się trzyletniego wykształcenia wyższego, niekoniecznie z zakresu psychologii, co w wywiadzie przyznał również prof. Morch). Zaniepokojenie poziomem wykwalifikowania pracowników opieki społecznej wyrazili także Borzova (2015) oraz Falch-Eriksen i Skivenes (2019).

Reportaż opisuje także inicjatywę *Intercultural Barnevernet* w Sandnes w Norwegii. Jest to program, w ramach którego organizowane są warsztaty dla pracowników służb socjalnych oraz spotkania z imigrantami w gminie. Każdy pracownik

musi wziąć udział w warsztatach na temat różnic kulturowych. Czasami takie szkolenia są organizowane również dla nauczycieli i szkół z dużym odsetkiem uczniów należących do mniejszości narodowych. W rozmowie z Czarneckim osoba odpowiedzialna za przygotowanie tych szkoleń podzieliła się kilkoma wnioskami po spotkaniu z Polonią w 2015 r. Po pierwsze odniosła się do istotnego nieporozumienia wynikającego z bariery językowej. Dotyczyło ono mylenia pojęcia *kary* z *konsekwencjami*. W Norwegii słowo *kara* kojarzy się z karami cielesnymi, które są niedopuszczalne społecznie i zabronione przez prawo. Dla Polaków natomiast oznacza ono narzędzie pedagogiczne, które Norweg nazwałby *konsekwencją*. Po drugie pracownicy socjalni wskazywali, że walka z lękiem rodziców przed utratą dzieci jest bardzo czasochłonna i energochłonna. Pracownica *Barnevernet* zaznaczyła, że spędza dużo czasu na uspokajaniu rodziców imigrantów, że nie chce im odbierać dzieci. Jest to znacząca różnica w porównaniu z rodzinami norweskimi, które są przyzwyczajone do tego, że służby socjalne interweniują i pytają o dzieci. Polacy boją się i czują się urażeni tym, że pracownicy państwowi „kwestionują” ich umiejętności wychowawcze. Wynika to z braku zrozumienia systemu. Po trzecie przedstawicielka *Barnevernet* poruszyła problem braku rodzin zastępczych o pochodzeniu imigranckim. Stwierdziła, że *Barnevernet* mimo chęci zatrudnienia rodzin zastępczych wśród imigrantów nie otrzymują zgłoszeń od takich osób (Czarnecki, 2020).

Ylvisaker, Rugkåsa i Eide (2015) zbadali postawy pracowników opieki społecznej względem matek imigrantek. Badani postrzegali je jako źródło problemu, a swoje zadanie rozumieli jako ich „ucywilizowanie” do wizerunku norweskiej matki. Opiekunowie-imigranci częściej byli źle oceniani pod względem moralnym. Badacze twierdzą, że zachodnie wartości klasy średniej wraz z psychologią rozwojową mają hegemoniczną władzę nad procesami określającymi potrzeby dzieci w społeczeństwie norweskim. Standardy klasy średniej dotyczące dobrego wychowania ewoluują wokół kultywowania u dzieci umiejętności rozmawiania, rozwiązywania problemów i dyskusowania. Te cechy są istotne w tym, jak profesjonaliści pracujący z dziećmi rozumieją umiejętne rodzicielstwo lub – co ważniejsze – praktyki rodzicielskie odbiegające od tego modelu (Ylvisaker i in., 2015). Matki imigranckie były postrzegane jako odpowiedzialne za swoje problemy. Pracownicy socjalni bardzo mało uwagi poświęcali wyzwaniom społecznym i codziennym obciążeniom, z jakimi musiały radzić sobie matki, takim jak rasizm, ubóstwo, dyskryminacja, złe warunki mieszkaniowe itp. Okoliczności te zostały raczej przez nich przemilczane i zlekceważone. Trudności, z jakimi borykały się te kobiety, utrudniały im realizację ideałów norweskiego macierzyństwa, rodzicielstwa i dzieciństwa. Kwestie ubóstwa, problemów mieszkaniowych i związanych z migracją są trudne do zrozumienia dla pracowników socjalnych, którzy

znajdują się w systemach, gdzie wymagana jest integracja, szybka ocena i zdecydowane działania, a także pod wpływem różnych dyskursów inności dotyczących tego, kim jest imigrantka i jakie są jej wyzwania (Ylvisaker i in., 2015).

W 2018 r. mołdawski polityk Valeriu Ghilethi przedstawił na forum Rady Europy raport w związku ze sprawą romskiej rodziny Bodnairu w Norwegii. W sprawozdaniu wskazano słabości służb socjalnych państw członkowskich i zwrócono uwagę, że to właśnie grupy mniejszościowe są szczególnie narażone na uwikłanie w system socjalny (Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy nr 2232, 2018). Różnice kulturowe to obszar, który nadal powoduje problemy w zakresie wyznaczania granicy między odpowiedzialnością publiczną a prywatną za dzieci wymagające ochrony (Falch-Eriksen, Skivenes, 2019).

KOMITET PRAW DZIECKA

W Uwagach Końcowych z 2010 r. Komitet Praw Dziecka odniósł się do gorszej jakości pomocy społecznej świadczonej wobec dzieci przynależących do mniejszości etnicznych oraz dyskryminacji dzieci imigrantów, w tym gróźb, przemocy i zastraszania w szkole ze względu na pochodzenie kulturowe (Komitet Praw Dziecka, 2010).

W 2017 r. Parlament Lapoński złożył Raport Uzupelniający, w którym odniósł się do kwestii dyskryminacji i naruszania praw dzieci wśród mniejszości lapońskiej. W sprawozdaniu zwrócono uwagę Komitetu na inne potrzeby dzieci lapońskich w zakresie zachowania ich tożsamości kulturowej i języka. Według Parlamentu Lapońskiego potrzeby lapońskich dzieci przebywających w pieczy zastępczej nie są w pełni zaspokajane. W raporcie zwrócono również uwagę na konieczność znalezienia potencjalnych lapońskich rodzin zastępczych, które będą w stanie zapewnić dzieciom prawa wynikające z art. 2, 20 i 30 Konwencji (The Sámediggi, 2017).

W 2018 r. Komitet w Uwagach Końcowych rozwinął kwestię dyskryminacji dzieci imigrantów i zalecił, aby państwo podjęło działania w celu stawienia czoła dyskryminacji i odpowiedniego szkolenia nauczycieli z wrażliwości kulturowej (Komitet Praw Dziecka, 2018). W odniesieniu do pieczy zastępczej Komitet wyraził zaniepokojenie:

- a) doniesieniami o oddzielaniu dzieci od ich rodzin, co nie zawsze było w najlepiej pojętym interesie dzieci;
- b) stosowaniem przymusu w niektórych przypadkach oddzielania dzieci od ich rodzin;
- c) znacznymi różnicami między gminami pod względem liczby dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej;
- d) rozdzielaniem rodzeństw w przypadku umieszczenia ich w pieczy zastępczej;

- e) niedostatecznym monitorowaniem sytuacji dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej;
- f) ryzykiem utraty przez dzieci należących do mniejszości, umieszczonych w pieczy zastępczej, kontaktu z rodzimą kulturą i językiem;
- g) niewystarczającą komunikacją i wymianą informacji między służbami opieki społecznej a rodzinami, w szczególności rodzinami migrantów” (Komitet Praw Dziecka, 2018, para. 21).

W związku z tym Komitet zaleca państwu:

- (i) dokonać przeglądu obecnych praktyk związanych z umieszczaniem dzieci w pieczy zastępczej, [...] ze szczególnym uwzględnieniem dzieci z rodzin romskich, które, jak się wydaje, są oddzielane od swoich rodzin z nieproporcjonalnie dużą częstotliwością;
- f) podjąć niezbędne środki, w tym odpowiednie szkolenie personelu, w celu zapewnienia, że dzieci należące do mniejszości etnicznych lub narodowych, poznają i utrzymują swój związek z rodzimą kulturą;
- g) usprawnić komunikację i wymianę informacji między służbami opieki społecznej a rodzinami, w szczególności rodzinami migrantów. (Komitet Praw Dziecka, 2018, paragraf. 21)

PODSUMOWANIE

Ze względu na wieloaspektowość podejmowanej tematyki i kontrowersje wokół niej warto przeanalizować ją z perspektywy zarówno akademickiej, jak i praktycznej. W sprawach o opiekę nad dziećmi bardzo trudno jest być obiektywnym i racjonalnym. Należy jednak pamiętać, że najważniejszy zawsze powinien być najlepiej pojęty interes dziecka.

Warto podkreślić, że systemy opieki społecznej w krajach skandynawskich bez wątplenia należą do najlepiej rozwiniętych na świecie. Państwa te są klasyfikowane jako kraje o najniższym poziomie ubóstwa wśród dzieci, co dotyczy również dzieci żyjących w rodzinach migrantów (Adamson, 2012). Kraje nordyckie są też społeczeństwami demokratycznymi, orędownikami praw człowieka i klauzul antydyskryminacyjnych. Władze norweskie nadal poszukują lepszych rozwiązań oraz prowadzą dialog ze społecznościami imigrantów i mniejszości narodowych. Takie postawy warto promować także u polskich pracowników pomocy społecznej. Polskie służby zajmujące się ochroną i bezpieczeństwem najmłodszych stają obecnie przed podobnymi wyzwaniem jak służby norweskie. W polskim systemie coraz większy odsetek stanowią rodziny wywodzące się z innych kultur. Mając na uwadze obecną

sytuację geopolityczną, liczba uchodźców i mniejszości narodowych wymagających wsparcia socjalnego będzie wzrastać. Należy pamiętać, że mniejszości narodowe są szczególnie narażone na uprzedzenia, dyskryminację i rasizm. Na przykładzie Norwegii możemy wyciągnąć wnioski, jak zapewnić mniejszościom narodowym bezpieczeństwo, dobrostan i wsparcie w trudnej sytuacji, jaką jest zetknięcie się z nieznanym dla siebie systemem. Niewątpliwie istotne jest szkolenie pracowników socjalnych z wrażliwości kulturowej, mechanizmów wpływu własnych uprzedzeń (nawet ukrytych) na proces podejmowania decyzji oraz zrozumienie trudnej sytuacji w jakiej rodziny i dzieci się znalazły. Z drugiej strony, inicjatywy, takie jak *Intercultural Barnevernet* w Norwegii, czyli warsztaty dla pracowników socjalnych oraz spotkania z imigrantami w danej społeczności, mogłyby korzystnie wpływać na budowanie dialogu, wzajemnego zrozumienia i edukację rodzin z zakresu obowiązującego prawa rodzinnego, praw dziecka i dostępnego wsparcia socjalnego także w Polsce.

OD AUTORKI

Szczególne podziękowania należą się kancelarii Réttur-aðalsteinsson & partners ehf. Praca nad tym artykułem rozpoczęła się podczas stażu dla kancelarii w 2020 r. Kancelaria jest w trakcie przygotowywania raportu dotyczącego równego traktowania rodzin imigranckich przez islandzki system opieki społecznej.

E-mail autorki: maja55.bednarowicz@gmail.com.

BIBLIOGRAFIA

- Adamson, P. UNICEF. Innocenti Research Centre. (2012). *Measuring Child Poverty*. UNICEF Innocenti Research Centre.
- Ainsworth, M. D. S., Bell, S. M. (1970). Attachment, Exploration, and Separation: Illustrated by the Behavior of One-Year-Olds in a Strange Situation. *Child Development*, 41(1), 49. <https://doi.org/10.2307/1127388>.
- Borzova, O. (2015). *Social Services in Europe: legislation and practice of the removal of children from their families in Council of Europe States*. Committee on Social Affairs, Health and Sustainable Development. Doc. 13730 Report.
- Bufdir. (2019). *Role and structure of the Norwegian child welfare services*. Pobrane z: https://bufdir.no/en/English_start_page/The_Norwegian_Child_Welfare_Services/role_of_the_norwegian_child_welfare_services/.

- Bunda, M. (2019). *Dobro dzieci po norwesku*. Polityka. Pobrane z: <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/spoleczenstwo/1780716,1,dobro-dzieci-po-norwesku.read>.
- Child Rights International Network. (2011). <https://archive.crin.org/en/library/publications/norway-national-laws.html>.
- Czarnecki, M. (2020). *Dzieci Norwegii. O państwie (nad)opiekunczym, wydanie 2*. Wołowiec: Wydawnictwo Czarne.
- Falch-Eriksen, A., Skivenes, M. (2019). 3. Right to Protection. *Children's Rights in Norway*. Published. <https://doi.org/10.18261/9788215031415-2019-04>.
- Główny Urząd Statystyczny. (2020). *Pieczą zastępczą w 2020 roku*. Pobrane z: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/dzieci-i-rodzina/dzieci/pieczą-zastępczą-w-2020-roku,1,5.html>.
- Hodgkin, R., Newell, P., UNICEF. (2007). *Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child*. UNICEF.
- Keller, H. (2018). Universality claim of attachment theory: Children's socioemotional development across cultures. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 115(45), 11414–11419. <https://doi.org/10.1073/pnas.1720325115>.
- Komitet Praw Dziecka. (2010). Written replies by the Government of Norway to the list of issues (CRC/C/NOR/Q/4) prepared by the Committee on the Rights of the Child in connection with the consideration of the 4th periodic report of Norway (CRC/C/NOR/4), 6 January 2010, CRC/C/NOR/Q/4/Add.1, Pobrane z: <https://www.refworld.org/docid/4b7aa9670.html>.
- Komitet Praw Dziecka. (2018) *Concluding Observations, CRC/C/NOR/CO/5-6: Norway*, Pobrane z: <http://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2FPPRiCAhKb7yhskd8j6m8TLYHEq%2B8lcfyyNiK-5HTv3BIHD2yUDbkYkjYjn9xD8vprwt%Bd7OOPiLT3X9z%2FdVue7vDSD-17DwXVGdCOp28EZNdSyedRb2agr1el>.
- Lerch, V., Severinsson, A. N., European Commission. Directorate-General For Employment, S. A. I., Applica, & Luxembourg Institute of Socio-Economic Research (LISER). (2020). *Feasibility Study for a Child Guarantee*. UTB.
- Likestillingsdepartementet, B. O. (2019). *Briefing on Norwegian Policies on Child Protection and the Child Welfare Services*. Regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/aktuelt-regjeringen-solberg/bld/taler-og-innlegg/taler-og-innlegg-av-barne--og-familieminister-kjell-ingolf-ropstad/briefing-on-norwegian-policies-on-child-protection-and-the-child-welfare-services/id2631049/>.
- Ministry of Children, Equality and Social Inclusion. (2019). *Foster homes and the foster home agreement*. Government.No. Pobrane z: <https://www.regjeringen.no/en/>

topics/families-and-children/child-welfare/fosterhjem-og-fosterhjemsavtalen/id630511/.

- Rada Europy. (1952). *Protocol 1 to the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*, Pobrane z: <https://refworld.org/docid/3ae6b38317.html>.
- SSB. (2015). *Children and adolescents with immigrant background in Child welfare services 2012*. Pobrane z: <https://www.ssb.no/en/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/barn-og-unge-med-innvandrerbakgrunn-i-barnevernet-2012>.
- SSB. (2021). *Child welfare*. Pobrane z: <https://www.ssb.no/en/sosiale-forhold-og-kriminalitet/barne-og-familievern/statistikk/barnevern>.
- SSB. (2021). *Population*. Pobrane z: <https://www.ssb.no/en/befolkning/folketall/statistikk/befolkning>.
- Storø, J. (2011). *Foster Care in Norway - Papers & Essays*. Child Research Net. Pobrane z: https://www.childresearch.net/papers/rights/2011_01.html.
- TRT World. (2019, 8 listopada). *Should your kid be taken away if they don't like fish-balls? Norway says so*. Should Your Kid Be Taken Away If They Don't like Fish-Balls? Norway Says So. Pobrane z: <https://www.trtworld.com/magazine/should-your-kid-be-taken-away-if-they-don-t-like-fish-balls-norway-says-so-31026>.
- Wenke, D. (2015). *Family Support and Alternative Care in the Baltic Sea Region*. Council of the Baltic Sea States Secretariat. Sztokholm, Szwecja.
- Whewell, B. T. (2016). *Norway's Barnevernet: They took our four children... then the baby*. BBC News. Pobrane z: <https://www.bbc.com/news/magazine-36026458>.
- Ylvisaker, S., Rugkåsa, M., Eide, K. (2015). Silenced stories of social work with minority ethnic families in Norway. *Critical and Radical Social Work*, 3(2), 221–236. <https://doi.org/10.1332/204986015x14331614908951>.
- Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy. (2018). Striking a balance between the best interest of the child and the need to keep families together. Resolution no 2232 (2018). Pobrane z: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/XrefXML2HTMLen.asp?fileid=25014&lang=en>.

PREJUDICE AND CULTURAL DIFFERENCES TOWARDS IMMIGRANT FAMILIES BY CHILD PROTECTION SERVICES IN NORWAY – A LEGAL AND INTERDISCIPLINARY REVIEW

This article aims to provide an interdisciplinary overview of the challenges associated with the participation of minority children in alternative care. The analysis introduces the legal aspects related to discrimination, cultural and national identity of minority children and the functioning of foster care in the Norwegian system. Poles are the largest national minority in Norway (SSB, 2021), hence the issues discussed here applies to a large extent of the Polish community living in Scandinavia. The article is a collection of expert reports, literature, comments and recommendations of the Committee on the Rights of the Child, as well as lived experiences of national minorities living in Scandinavian countries.

KEYWORDS

SOCIAL SERVICES, NORWAY, ALTERNATIVE CARE, BARNEVERNET, NATIONAL MINORITIES, PREJUDICE, DISCRIMINATION, CHILD LAW, CHILD PROTECTION, CHILD WELFARE, CRC

Cytowanie:

Bednarowicz, M. (2021). Uprzedzenia i różnice kulturowe wobec rodzin imigranckich a działania służby ochrony praw dziecka w Norwegii – przegląd prawny i systemowy *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 20(4), 35–53.

Artykuł jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa–Użycie niekomercyjne–Bez utworów zależnych 3.0 Polska.

MINISTERSTWO
SPRAWIEDLIWOŚCI
www.ms.gov.pl

FUNDUSZ
SPRAWIEDLIWOŚCI

Sfinansowano ze środków – Funduszu Sprawiedliwości, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości